

ПРОБЛЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА. МЕЖДУНАРОДНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

УДК 657.6

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РИЗИКІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бурдьо Ірина Михайлівна, аспірант

Львівський інститут банківської справи

Iryna Burdo, postgraduate, Lviv Institute of Banking, lvivira@gmail.com

Анотація: Статтю присвячено дослідженню питання організації внутрішньогосподарського контролю ризиків будівельних підприємств. Обґрунтовано необхідність проведення даного напрямку контролю та виділено основні його етапи.

Ключові слова: Будівництво, ризики, попередній контроль, збалансована система показників.

Будівництво, в порівнянні з вугільною промисловістю, торгівлею, транспортом, відноситься до однієї із тих галузей, для яких характерна вірогідність виникнення значної кількості ризиків. Для прикладу, фінансові ризики в будівельній галузі, які виникають, через непередбачувані зміни в законодавстві чи економіці, враховуючи тривалість інвестицій та капіталомісткість процесу будівництва, можуть негативно вплинути на результати діяльності підприємств. Вказані ризики необхідно досліджувати на стадії попереднього внутрішньогосподарського контролю для прийняття ефективних управлінських рішень.

Як свідчать результати досліджень, попередній контроль ризиків, з якими пов'язане виконання будівельних договорів, доцільно здійснювати у певній послідовності.

Першим етапом контролю є визначення усіх можливих ризиків з метою формування інформаційної бази для подальшого оцінювання їх впливу. Чітка систематизація всього спектра ризиків, характерного для конкретного будівельного підприємства, дасть можливість правильно ідентифікувати всі можливі види ризику, які виникають при здійсненні конкретної операції. У цьому контексті пропонуємо за основу при ідентифікації ризиків використати елементи Збалансованої Системи Показників (далі ЗСП), що забезпечує цілеспрямований моніторинг діяльності підприємства, дозволяє прогнозувати і попереджувати появу ризиків, контролює найістотніші фінансові і нефінансові показники діяльності підприємства. Основна її структурна ідея полягає в тому, щоб збалансувати систему показників у вигляді чотирьох груп [3; 5, с. 841-848]: фінанси (ризики, пов'язані із фінансовим забезпеченням), бізнес-процеси (ризики, пов'язані із технологічним процесом), клієнти (ризики, пов'язані із ринками збуту), навчання та розвиток (ризики, пов'язані із виконавцями будівництва).

Після визначення ризиків, пов'язаних із реалізацією конкретного проекту в будівництві, проводиться оцінка їх впливу, що є другим етапом контролю. Оскільки ризик є імовірнісною категорією, то для оцінювання його впливу доцільно використовувати економіко-статистичні методи.

Економіко-статистичні методи оцінки ризику передбачають вивчення статистики втрат і прибутків на даному або аналогічному підприємстві за попередні періоди. На базі масиву зібраного статистичного матеріалу визначають величину і частоту отримання вигоди та виникнення фінансових втрат при настанні фактора ризику.

При цьому, активно використовують такі інструменти статистичного методу як дисперсія, стандартне (середньоквадратичне) відхилення, коефіцієнт варіації.

Дисперсія — це середньозважена величина з квадрата відхилень дійсних фінансових результатів від середніх і визначається за формулою:

$$\sigma^2 = \sum_{i=1}^n (x_i - x_{\text{сеп}})^2 \times P_i \quad (1)$$

де, σ^2 — дисперсія; x_i — значення можливого фінансового результату; $x_{\text{сеп}}$ — середнє значення можливого фінансового результату P_i — імовірність виникнення можливого фінансового результату.

Середньоквадратичне відхилення (σ) визначається за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sigma^2} \quad (2)$$

Економічний зміст середньоквадратичного відхилення з погляду теорії ризиків полягає в характеристиці максимально можливого коливання досліджуваного параметра від його середнього очікуваного значення. Чим більша величина дисперсії і середньоквадратичного відхилення, тим ризикованіше управлінське рішення.

Коефіцієнт варіації (V) – це відносна величина і розраховується як відношення середньоквадратичного відхилення до середнього фінансового результату (математичного очікування):

$$V = \sigma / x_{\text{ср}} \quad (3)$$

Чим менше значення коефіцієнта варіації, тим більша стабільність прогнозованої ситуації і, відповідно, менший ступінь ризику. Варіювання вважається слабким, якщо $v < 10\%$, якщо v від 11-25% – середнім і значним – при $v > 25\%$ [1, с. 151-152; 2, с. 221-229; 4].

Третім етапом контролю ризиків у будівництві є прийняття рішення щодо реалізації проекту із урахуванням впливу можливих ризиків та аналізу можливостей управління ними. В літературі з проблем ризик-менеджменту виділяють такі методи регулювання ризиками:

- уникнення, запобігання виникненню ризиків (відмова від роботи з неперевіреними контрагентами, пошук гарантів, відмова від ризикованих проектів тощо);
- прийняття ризику (наприклад усвідомлене фінансування житлового будівництва з урахуванням потенційних ризиків на засадах формування системи ресурсних резервів щодо компенсації втрат при їх виникненні);
- оптимізація (зниження) ступеня ризику, яка може здійснюватись різними способами: шляхом розподілу ризиків, страхування, диверсифікації, лімітування тощо.

Аналіз імовірних шляхів управління ризиками залежно від різних варіантів розвитку подій доцільно проводити із залученням робочої групи по створенню збалансованої системи показників. При цьому, важливим є не лише вибір методів керування ризиками, а й розгляд можливих варіантів відхилення від обраного курсу управління ризиками та передбачення альтернативних варіантів. Для цього, на кожен вид ризику доцільно обрати альтернативу до обраного варіанту управління на випадок оптимістичного та песимістичного розвитку подій, з врахуванням наявних ресурсів і можливостей.

Варто відзначити, що контроль за виконанням обраної програми регулювання ризиком та оцінка її ефективності має вже не попередній, а постійний характер [1, с.154]. Саме тому, складання альтернативних сценаріїв розвитку подій спростить процедуру поточного контролю за станом управління ризиками та дозволить прийняти швидке оперативне рішення.

Отже, традиційне вимірювання ефективності діяльності підприємства, зосереджене тільки на фінансових показниках, одержаних з систем бухгалтерського обліку, не дозволяє побудувати точний прогноз його розвитку, особливо за умови впливу ризиків, які характерні для будівельних підприємств. За таких обставин, доцільними є розробка та використання методики контролю ризиків у будівництві, яка передбачає побудову збалансованої системи показників, характерних для конкретного підприємства, та використання економіко-статистичних методів для оцінки даних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Вербицька Г. Л. Регулювання ризиків житлового будівництва / Г. Л. Вербицька, О.О. Пшик-Ковальська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 769 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 149–155.
2. Зоріна О.А. Методи аналізу фінансових ризиків / О.А. Зоріна // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку контролю і аналізу. – 2011. – №2(20). – С. 221–229
3. Ивлев В. Balanced scorecard – альтернативные модели [Електронний ресурс] / В. Ивлев, Т. Попова. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/strategy/section_27/article_478
4. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: Навч. Посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2005. — 485 с.
5. Штереверя А.В. Формування показників для оцінки діяльності підприємства / А.В. Штереверя // Економіка: проблеми теорії та практики. - Дніпропетровськ : ДНУ, 2005 Випуск 210 : в 4 т. Том III. - С. 841-848.